

OTRAIS VIDZEMES LĪBIEŠU PĒCTEČU SAIETS PĀLĒ

Rasma Noriņa,

*Limbažu muzeja krājuma glabātāja,
bij. Pāles muzeja vadītāja*

18. oktobrī Pālē notika otrais Vidzemes lībiešu pēcteču saiets, kas jau otro reizi pulcināja kopā Vidzemes lībiešu dzimtu pēctečus. Pāles novadpētniecības muzejs ir vienīgais, kura krājumā un ekspozīcijā ir materiāli par Vidzemes lībiešiem un viņu dzimtām. Avots pavisam 15 tapušajiem dzimtu kokiem ir Pēterburgas ZA akadēmiķa A.J. Šēgrēna 1846. g. sastādītais saraksts ar 22 tolaik vēl Svētcieņa muižā dzīvojošiem, lībiešu valodā runājošiem cilvēkiem:

Lielkuiķulos (Leelkuikul) — saimnieks Krists Gīze un Jānis Ādmīdiņš (*Krist Gihse, Jahn Ahdemiding*);

Ķirpakos (Kirpak) — saimnieks Juris Feldmanis un Krists Pļaviņš (*Jurre Feldmann, Krist Plawing*);

Dzeņos (Dsenne) — saimniece Anna un viņas māte (Anne); (Mihelsoni — *R.N.*);

Pūrnāvos (Puhrnau) — Gusts Bisnieks un viņa sieva Anna (*Gust Bihstneek, Anne*);

Puriņos (Purring) — Krists Priediņš un sieva Anna (*Krist Preeding, Anne*);

Keguļos (Keggul) — saimniece un viņas māte (Zīlemaņi — *R.N.*);

Karās (Karre) — saimnieks Krists Kariņš (*Krist Karring*);

Alkšnotos (Alkschnott) — Andrejs Jirgenšons (*Andres Jürgensohn*);

Ķulmakos (Küllmack) — Juris Āboltiņš (*Jurre Ahbolting*);

Dišleros (Dischler) — Juris Bērziņš (*Jurre Behrsing*);

Mustančos (Mustanz) — Juris Jākobsons (*Jurre Jakobsohn*);

Klāvos (Klawe) — Andrejs Lēniņš (*Andres Lehning*);

Ķullēs (Külle) — Andrejs Ūdiņš (*Andres Uhding*);

Sprundās (Sprunde) — Krists Lēniņš (*Krist Lehning*);

Lielnoros (Leelnohr) — Krists Lielnors (*Krist Leelnohr*);

Minnikos (Minnik) — Gusts Kalējs (*Gust Kalleij*).

(Sjāgren A.J. Bericht über eine im Auftrage der russischen geographischen Gesellschaft während der Sommermonate des Jahres 1846 nach den Gouvernements Livland und Kurland unternommene Reise zur genauen Untersuchung der Reste der Liwen und Krewingen. Grām.: *Denkschriften der Russischen geographischen Gesellschaft zu St. Petersburg*. Weimar, 1849. Bd. I, St. 16. S. 469.)

Otrs izziņas avots ir Lielsalacas draudzes baznīcas 1909. g. remontu laikā torņa lodē atrastie dokumenti no 1857. g., kas glabājas Limbažu muzeja krājumā (LŽNM 888). Mācī-

tāja A.Jungmeistera minēts ir Mačs Lielmežs no Sapatu mājām kā vēl lībiski runājošs draudzes loceklis: „Ar agrāko Sapatu māju saimnieku Maču Lielmežu, kurš tagad ir 75 gadus vecs, šeit izmirst vecā lībiešu valoda. Pirms kādiem 10 gadiem šeit bija vēl vairāki, kas runāja lībiešu valodā.”

Vēstures gadsimtu gaitā Vidzemes lībieši ir asimilējušies latviešos un cittautībniekos, ko veicinājuši arī tādi procesi kā masveidīga iedzīvotāju izceļošana 19. gs. beigās uz Krievijas dažādām guberņām, abu karu gadi, izsūtīšanas un trīmda pēc Otrā pasaules kara.

Rindā pēc autogrāfiem...

Akadēmiskās bibliotēkas direktore Venta Kocere ar jauno A.Emses dzejoļu krājumu „Saknes”

Izzudusi valoda, kādā lībieši runāja Vidzemē, taču pēctecība ir saglabājusies.

Tagad ir izveidoti vai sākti veidot Āboltiņu (~500 pers.), Ādmidiņu (~750 pers.), Bērziņu (~350 pers.), Bisnieku (~2700 pers.), Feldmaņu (~670 pers.), Ģirģensonu (~1420 pers.), Ģīzu (~170 pers.), Jēkabsonu (~1190 pers.), Kalēju (~150 pers.), Kariņu (~830 pers.), Lēniņu (~170 pers.), Lielmežu (~1760 pers.), Lielnoru (~1100 pers.), Pļaviņu (~300 pers.) un Zilemaņu-Zvejnieku (~580 pers.) dzimtu koki. Kat-

rā no šiem dzimtas kokiem rasta saikne ar pēcteciem līdz mūsu dienām. Dzimtu vēsture pierāda, ka liela daļa pēctecū tomēr dzīvo tieši Salacgrīvas, Limbažu un Alojās novados.

Pāles muzejā apskatāma arī izstāde „Vidzemes lībieši un viņu pēcteci”, kas 2009. g. izveidota kā ceļojoša izstāde. Izceļojusi pa Latvijas dažādiem novadiem, pabijusi pat Ventspilī, tagad tā atgriezies savā mājvietā Pālē, taču pamazām krājas materiāli arī pastāvīgajai ekspozīcijai. Muzejs gadu gaitā izveidojies par savdabīgu centru pētījumiem

Klātesošie ar aplausiem saka paldies Pāles pagasta korīstiem un viņu vadītājam Egonam Beitkam

par Vidzemes lībiešu un viņu dzimtu vēsturi. Tieši tāpēc likumsakarīgi, ka dzimtu pēcteči kopā sanāk Pāles muzejā.

Šoreiz saieta iemesls bija kopīgi paveiktais darbs — savas identitātes apzināšanās un savas kultūrvēstures saglabāšana. Par savātajiem ziedojumiem sadarbībā ar grāmatu apgādu „Madris” iznācis Lielnoru dzimtas pēcteces Anitas Emses dzejoļu krājums „Saknes”, kurā līdztekus spēcīgām, arī filozofiskām un liriskām rindām ir dzejoļi, kas rakstīti Vidzemes lībiešu dialekta Svētciema izloksnē. Māksliniece Ilze Emse-Grinberga arī ir Lielnoru dzimtas pēctece, un viņas zīmējumi smiltis lieliski iekļaujas grāmatā ar Vitrupes jūrmalas noskaņās tapušajām dzejas rindām. Darba ievadā prof. Janīna Kursīte-Pakule skaidrojusi apvidvārdus un vecos, Svētciema pusē lietotos vārdus, sniedzot arī savu skatījumu uz A. Emses dzeju. Īpaši būtisks ir grāmatas pielikums, kurā Svētciema dialekts skan audiodiskā. Ikdienā jau izzudušais vietējo ļaužu runas veids nu ir saglabāts no aizmirstības.

Saietā atzīmēt šo notikumu un kopā būt bija sabraucis vairāk kā 270 interesentu, taču Vidzemes lībiešu viņu vidū bija savdabīgs skaitlis — 199. Pirmajā Vidzemes lībiešu pēcteču saietā bija tikai ap simts cilvēkiem, piecu gadu laikā klāt nākušas jaunas dzimtas, pēcteču skaits pieaudzis, taču būtiskākais ir savu seno sakņu apzināšanās. Paliecinājusies interese par dzimtas vēsturi, bijuši vairāki atsevišķu dzimtu un dzimtu zaru salidojumi. Daudzi ved savas ģimenes uz Pāles muzeju, lai redzētu lielos dzimtu kokus, meklētu savus attālākos radniekus, lai mācītu saviem bērniem un mazbērniem interesi par dzimtas vēsturi. Katrā no tām ir gandrīz kāds entuziasts, kurš seko līdzī aktuālākajam, papildina ziņas, pēta savas dzimtas vēsturi. Piem., Lielnoru dzimtā tā ir Linda Lielvārde, Girgensoniem — Inese Bula, Bisniekiem — Rasma Uķe, Priediņu zarā — Juris Puķītis, un vēl katrā dzimtā varētu saukt pa kādam. Tas kopumā vienotus cilvēkus ar senajām lībiešajām saknēm, stiprinājis viņu pašapziņu.

A.Emse saka paldies Maretai Beitikai, kura ar savas dziesmas izpildījumu lika ieskanēties arī autores dzejai

Valtera Korāļa un Svižņeca foto

A. Emse lasa savu dzejoļi, veltītu mazajam Svētciemam

Viskoplākā skaitā saietā bija Bisnieku dzimtas 80 pārstāvji, jo viņu interese par dzimtas vēsturi ir sevišķa — ar nepacietību tiek gaidīta grāmatas manuskripta pabeigšana par trīs Bisniekiem un viņu brāļiem Kristu Priediņu, Jāni Hiršu, kā arī vienīgo māsu Dārti, precētu Martinsoni. 25 Gīzu, 21 Lielnoru, 16 Kariņu dzimtas un pārējo dzimtu pēctečiem bija pievienojušies arī jaunatrstās Lēniņu dzimtas pirmie pārstāvji. Nu ir daudz darāmā, daudz jaunu ideju, kas radās tieši šajā pasākumā, un cerība satikties citas grāmatas atklāšanas svētkos jau 3. Vidzemes lībiešu pēcteču saietā.